

Aan de staatssecretaris van
Infrastructuur en Milieu
Dhr. J.J. Atsma
Postbus 30945
2500 GX Den Haag

DATUM 18 november 2011
KENMERK CGM/111118-06
ONDERWERP Aanbieding onderzoeksrapport: 'De komst van sociale media - Een nieuwe dynamiek in het debat over biotechnologie?'

Geachte heer Atsma,

Dagelijks worden miljoenen updates geplaatst op sociale netwerksites zoals Facebook, Hyves, LinkedIn en Twitter. Recente ontwikkelingen, zoals de vermeende rol van Twitter en Blackberry Messenger bij rellen in Engeland en de katalyserende werking van sociale media bij de opstanden in de Arabische wereld, laten het effect zien van het gebruik van nieuwe media en sociale netwerken in maatschappelijke processen.

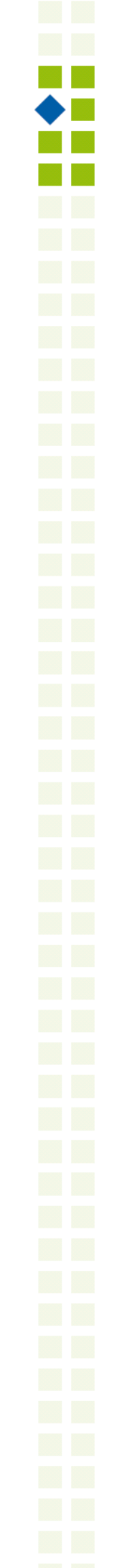
Genetische modificatie is nog steeds een maatschappelijk controversieel onderwerp. De COGEM vroeg zich af hoe de discussie over genetische modificatie en andere biotechnologische toepassingen in de nieuwe media zich verhoudt ten opzichte van die in traditionele gedrukte media, zoals kranten en tijdschriften. Om deze vraag te beantwoorden heeft de COGEM onderzoek uit laten voeren naar het debat over maatschappelijk omstreden biotechnologische onderwerpen in de nieuwe media.

Hierbij bied ik u het resulterende onderzoeksrapport 'De komst van sociale media: Een nieuwe dynamiek in het debat over biotechnologie?' (CGM 2011-09) aan.

In het rapport wordt een beoordeling gemaakt van het geheel aan nieuwe media en sociale netwerken en de betekenis hiervan voor de discussie over biotechnologie. De auteurs wijzen op het sterk mobiliserende effect op burgers en publieksgroepen dat met behulp van sociale media bereikt kan worden in wisselwerking met de traditionele media. Ondanks de relatieve rust van de laatste jaren rondom het debat over biotechnologie in zowel kranten als internetfora, concluderen de auteurs dat nieuwe media en sociale netwerken de potentie hebben om voor een nieuwe dynamiek in het biotechnologiedebat te zorgen. Organisaties, overheid en bedrijven moeten op de verwachte nieuwe dynamiek van het biotechnologiedebat inspelen door strategieën te ontwikkelen voor het omgaan met nieuwe media en sociale netwerken.

Uitvoering van het onderzoek

De studie is uitgevoerd door Huib de Vriend van LIS Consult en Lucien Hanssen van Deining Maatschappelijke Communicatie & Governance. Met behulp van literatuurstudie, interviews, en een analyse van nieuwsartikelen en discussies op internetfora hebben zij frames, onderwerpen en actoren

in het debat in de nieuwe en oude media geanalyseerd. Ook hebben ze het mobilisatiepotentieel van de nieuwe media onder de loep genomen.

Online maatschappelijke beschouwing gefaciliteerd door nieuwe media en sociale netwerken

Met de komst van de nieuwe media en sociale netwerken, zoals blogs, Twitter en Facebook, is informatie vinden en delen laagdrempelig en gemakkelijk geworden. Iedereen kan zijn mening geven over de gevonden informatie, omdat er geen redactiefilter aanwezig is. De grootschalige waardering van informatie via *reviews* en *ratings* leidt tot een maatschappelijke reactie op traditionele nieuwsberichten en artikelen. Zo is een nieuwsbericht tegenwoordig het startpunt voor een maatschappelijke beschouwing in de nieuwe media.

Bij deze online beschouwing door de maatschappij kunnen er knelpunten opkomen. Bezorgde burgers vinden elkaar sneller op internet dan via de traditionele media, zoals gebeurde in de discussie over de inenting van jonge meisjes tegen baarmoederhalskanker. Publieksgroepen waarvan de stem onvoldoende gehoord wordt in de traditionele media of waarvan de belangen door overheid of bestaande organisaties niet worden opgepakt, verenigen zich via de nieuwe media. Hierna kan de mening van de betrokkenen zijn weg terug vinden naar de traditionele media, die het geluid versterken.

Ook gevestigde NGO's zoals Greenpeace zetten nieuwe media in om hun achterban te mobiliseren en nieuwe doelgroepen aan te spreken. De Nederlandse Greenpeace Facebook pagina heeft 5000 'likes'; de internationale Greenpeace Facebook pagina bijna een miljoen.¹ Actievoeren is gemakkelijker geworden met de komst van nieuwe media en sociale netwerken. Door bijvoorbeeld een actievoerder te machtigen om een bezwaarschrift tegen een vergunning voor genetisch gemodificeerde (gg-) planten in te dienen², door een online petitie te tekenen tegen de veldproeven van gg-aardappelen in Nederland², door iets te 'liken' of te 'retweeten' kunnen de nieuwe actievoerders van zich laten horen. Zowel burgers als maatschappelijke organisaties hebben met de nieuwe media en sociale netwerken een nieuw platform verkregen om kwesties te agenderen en om betrokkenen te bereiken en te mobiliseren.

Nieuwe dynamiek in het gg-debat verwacht door nieuwe media

In bovenstaande context heeft het debat over biotechnologie in nieuwe en oude media plaats. Uit de analyse van het debat in de traditionele media door de onderzoekers volgt dat er de laatste jaren weinig aandacht is geweest in de Nederlandse kranten voor de discussie over biotechnologie. Ook in nieuwe media zoals internetfora is de aandacht voor het biotechnologiedebat gering. Als men kijkt naar het discours over gg-gewassen op online platforms, blijkt dat er op het web meer tegenstanders van zich laten horen. De onderliggende argumenten in deze discussie zijn in wezen niet anders dan in krantenartikelen over het onderwerp. Een verschil is dat de discussie op internetfora op het gebied van de technische ontwikkelingen persoonlijker van aard lijkt en vaak harder van toon is.

De relatieve rust in de media rondom het biotechnologiedebat wekt de schijn dat de online beschouwing van controversiële biotechnologische onderwerpen niet tot een onverwachte felle discussie of mobilisatie van publieksgroepen zal leiden. De auteurs concluderen echter dat dit nog kan gaan gebeuren, en dat sociale netwerken en nieuwe media voor een nieuwe dynamiek in het

¹ Aantallen van 31 augustus 2011.

² 103 mensen ondersteunen bezwaarschrift tegen vergunningaanvraag proefveld gg-aardappelen. Gentechnvrij (1-11-2011) www.gentechnvrij.nl/aarddlo.html

biotechnologiedebat kunnen gaan zorgen. De online Europese burgerpetitie tegen de teelt van gg-gewassen is hier een eerste voorbeeld van.³ De auteurs van het rapport wijzen er daarom op dat instanties strategieën zouden moeten ontwikkelen om in te spelen op de dynamiek en het mobilisatiepotentieel dat nieuwe media en sociale netwerken met zich mee brengen in het debat.

COGEM signalering

De COGEM onderschrijft dat de snelheid waarmee informatie kan worden uitgewisseld in nieuwe media en sociale netwerken op termijn kan leiden tot een versterking van het debat over maatschappelijk gevoelige onderwerpen, zoals genetisch modificatie en andere biotechnologische toepassingen. De nieuwe dynamiek van het biotechnologiedebat over nieuwe ontwikkelingen op technologisch gebied kan door de nieuwe media aanzienlijk worden versterkt.

Kritische burgers verwoorden hun mening naar de maatschappij en naar de overheid toe op hun websites en bij acties. Er zijn tegenwoordig verschillende maatschappelijke initiatieven waarbij internet ingezet wordt om de boodschap te verspreiden of om medestanders te vinden. Naast de eerder genoemde voorbeelden konden bijvoorbeeld bij de stickeractie tegen 'gifsoja' van A SEED⁴ de stickers online worden gedownload, en zijn er voor de burgerpetitie om Nijmegen gentechvrij te verklaren⁵ ook digitale handtekeningen verzameld.

Er zijn nog geen nieuwe maatschappelijke woordvoerders over genetische modificatie in de nieuwe media te vinden. Wel is mobilisatie van de achterban van deze woordvoerders gemakkelijker, evenals het vinden van medestanders voor hun visie en acties. Het is onduidelijk in hoeverre sympathisanten naast hun online betrokkenheid zich actief in de discussie mengen.

Het onderzoek heeft zich gericht op het debat over biotechnologische onderwerpen in Nederlandse media. Vergunningen voor marktaanvragen van gg-gewassen lopen echter via de Europese Commissie. Internetfora en sociale netwerken kunnen de maatschappelijke gevoelens van de verschillende Europese landen bijeen brengen, zoals bij de Europese petitie tegen gg-gewassen. De COGEM wijst erop dat de potentiële nieuwe dynamiek in het gg-debat zich ook op internationaal niveau zou kunnen manifesteren.

De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) heeft recent haar pre-advies 'De nieuwe regels van het spel. Internet en publiek debat' uitgegeven. Hierin wordt duidelijk dat de nieuwe dimensie die online media toevoegt tot nieuwe vragen en dilemma's voor de overheid leidt.⁶ Het pre-advies van de RMO gaat in brede zin in op de rol van nieuwe media in het publieke debat. De resultaten uit het COGEM onderzoek sluiten nauw aan bij de uitkomsten van de analyse van de RMO.

De COGEM signaleert dat de overheid zich moet beraden op haar omgang met sociale media bij omstreden onderwerpen. Nu het debat over biotechnologische toepassingen in de nieuwe media nog beperkt is, heeft zij hier gelegenheid voor.

³ One million petition EU to halt GM crop approvals. www.reuters.com/article/2010/12/09/us-eu-gmo-petition-idUSTRE6B82JO20101209 (1 november 2011)

⁴ A SEED actie tegen gifsoja bij Albert Heijn. www.indymedia.nl/nl/2011/10/79293.shtml (1 november 2011)

⁵ Werkgroep Burgers voor Gentechvrij Voedsel. <http://gentechvrijvoedsel.nl> (1 november 2011)

⁶ Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (1 september 2011). Pre-advies 'De nieuwe regels van het spel. Internet en publiek debat': www.denieuweregelsvanhetspel.nl

Moet de overheid een actieve rol spelen in discussies in de nieuwe media, wat het risico inhoudt daarmee een deelnemer aan het debat te worden? Kan de overheid een bijdrage leveren aan het voorkomen van het ontsporen of escaleren van een online discussie? Hoe verhoudt de ministeriële verantwoordelijkheid voor informatiezending naar het publiek zich met de individuele acties van ambtenaren in online discussies? Door zich tijdig over de algemene vragen en dilemma's omtrent online maatschappelijke discussies te buigen en een standpunt te formuleren, zal de overheid ook beter voorbereid zijn op het mogelijk oplaaieren van het debat over biotechnologie en genetische modificatie en het verwachte effect van het gebruik van nieuwe media en sociale netwerken daarbij door bezorgde burgers.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. ir. Bastiaan C.J. Zoeteman
Voorzitter COGEM

c.c. Drs. H.P. de Wijs
Dr. I. van der Leij